

הקוף הגולה

הקוף מת. כך בישר לי ידידי שאירח את הקוף בביתו בימיו האחרונים. אחר בקשת מחילה מאת הקוף המנוח, אני חייב לומר שלא הופתעתי לגמרי. משהו בתוכי ידע כל העת, כי הוא עתיד לילך מאתנו. עצם מציאותו בינינו היתה כחידה לא פתורה, ואפילו כעין טעות. וכפי שהתהלך בינינו כל העת, שרוי באי נחת מטריד ודאגה עמוקה, כביכול היה גם הוא תוהה בשתיקותיו, אימתי ייקחוהו מכאן למקומו הנכון? השד יודע היכן הוא המקום הנכון הזה. אולי האי החלומי שלו שעל קו המשווה. כשהייתי תוהה בפניו על הקדרות שהיתה חופפת תמיד כעננה מעל לראשו, היה מנסה לעקם על שפתיו מעין חיוך, והיה מנופף בכף ידו הגדולה בביטול – "שום דבר! מה עלה על דעתך?! " ובכל זאת מסופקני, אם לאחר כל ההשתדלות שלנו, בסיכומו של דבר רווה הקוף נחת של ממש משהותו עמנו.

פגשתי את ידידי בבית ההלוויות ויחדיו ליוונו את נושאי המיטה עד למקום הטמינה.

תהיתי בפניו, כיצד עלה בידו להביא את המנוח לקבורה בבית עלמין של בני אדם. אמנם לא היה זה קוף רגיל, והיה בו יותר מן האדם מאשר מהקוף, אולם אף הוא עצמו הודה, שלכלל אדם של ממש מעולם לא בא, ומעולם, כך אמר לי, גם לא שאף לכך.

ידידי קרץ בעינו, זקר את אגודלו ושפשף אותה כנגד אצבעו, לומר לך ש-הכסף ראש המדברים הוא בכל מקום. אני שידעתי שאין הוא איש עמיד, תהיתי ואף התרגשתי על הטורח שטרח והוציא מכיסו בכדי להביא את הקוף לקבורה הגונה. בכדי להניח את דעתי עוד הוסיף ואמר, שהעיקר עשה בכך ששכנע את הקברנים כי מדובר פה בבן אדם לכל דבריו, אלא שחלה באיזושהי מחלה נדירה. כאן צחק ידידי ואמר שבדה מליבו מחלה בשם פונקטה נאטס (אם אינני טועה זהו סוג נפוץ של טחורים), וטען שמדובר במחלה גנטית, לא מדבקת, שגורמת לעיוותים בעצמות ולגידול

פרא של שיער בכל הגוף. הצלקות הנוראיות שעל גופו, גם הם סימפטומים ידועים של המחלה. מעבר לכך מדובר כאמור, ביהודי כשר לכל דבריו, שרק לא נימול מחמת הסכנה.

"אכן." חייכתי כיוון שמיד עלתה בראשי תמונתו של הקוף כשהוא מעיין בספר ובתוך כדי כך מסלסל באצבעו בזקנקנו האדמוני. לאחר כיסוי העפר נעצו הקברנים על גב התלולית מוט ועליו שלט קרטון ובו נכתב, "פה נקבר ר' שמחה בן גדליה אורבך ז"ל".

נתתי מבט תמהה בידידי. הוא צמצם עיניו כנגדי בחיוך ואמר. "זה די קרוב לאמת. גדליה – זהו התרגום שלי ל'סורנג ג'רגזי' שפירושו בשפתם 'הענק', כפי שהוא נהג לכנות את אביו."

"וה-שמחה, מניין השמחה?"

"פֶּסָה."

"פֶּסַחֵיָהּ, כך היה שמו המלא שפרושו 'גוף'."

"באמת?! הוא אמר מופתע, אולם החיוך לא מש משפתיו. "חשבתי שהפירוש הוא 'שמחה'. מעולם לא יצא לי לקרוא לו בשמו המלא. לא נורא. ברשותך, נניח לזה. איזה פרצוף יהיה לנו אצל הקברנים אם נאמר להם שאפילו את שמו של הנפטר איננו יודעים כראוי."

"הצדק איתך כמובן." אמרתי לו בלב שלם.

כמה טרחה טרח ידידי לכבוד הקוף, לא זו בלבד אלא אף העניק לו לצרכי הקבורה, את שם משפחתו, אורבך. הזדרזתי ואמרתי שאת צרכי הקמת המצבה הריני נוטל עלי בלב שלם. הוא טפח בידו האחת על כרסו, ובידו השנייה על שכמי ובאותה בת צחוק מאירת פנים שלו אמר – עוד חזון למועד, נחיה ונראה.

"קדיש!" הכריז הקברן ולכסן מבטו לעברנו. "מי יאמר קדיש על הנפטר?" ידידי חייך לעברי, "בכבוד." ואני סימנתי לו בידי, שיאמר הוא. הרי הקוף נטש אותי בסופו של דבר והלך אצלו, ואצלו נפטר. וכך עמדנו מהנהנים איש לרעהו ומכבדים זה את זה, עד שקצרה רוחו של הקברן ונטל הוא וקרא: "יתגדל ויתקדש שמי רבא..."

אחר כך נדברנו לאכול ארוחת ערב בבית הקפה הסמוך, להעלות בצוותא זיכרונות מהקוף שלנו היחיד והמיוחד. אמרתי "בתנאי שאני משלם." הוא חייך כדרכו אך לא אמר דבר.

הזמנתי ארוחה מלאה, עם מנה מקדימה וקינוח, כשאני משתדל להדגיש איזה רוחב לב פזרני, רק בכדי שיובן בלא צל של ספק שהסעודה הזו שלנו, היא על חשבוני, אחרת הרי לא הייתי מרשה לעצמי פזרנות שכזו. אולם הוא הזמין לעצמו רק מי סודה בלימון.

"זה הכל??!" תמהתי. "והרי נדברנו לישיב ולסעוד." "ודאי," הוא אמר וטפח בידו על כרסו, "אשתי שתחיה, האכילה אותי ארוחת צהרים שכזו שאין עוד מקום אפילו בבטן הרחבה הזאת."

"והרי לא יעלה על הדעת שאני אזלול כבהמה ואתה תשתה לך רק מי סודה בלימון!?" "שטויות." הוא חייך וניסה להרגיע אותי באמרו עד כמה הוא שבע נחת רק מלראות אותי אוכל לשובע. בראותו שלא נחה דעתי מדבריו, הסיעני לדברים אחרים. הוא שב להזכיר את סיבת פגישתנו, הקוף שלנו המנוח.

דומה שאין דבר שבעולם שבכוחו להעיב על מצב רוחו המרומם תמיד של ידידי הוותיק. גם מותו הפתאומי, בדמי ימיו, של מכרינו המשותף, יפה הנפש ועדין הרוח, שאותו הוקיר עד מאוד – אף דבר זה לא העציב אותו במיוחד. וכל אימת שהזכירו, עלה על פניו העגלגלים כפני ירח מאיר, רק חיוך מבודח ומלא נועם, כמי שמתענג על זיכרון חביב. ועתה שב וביקש ממני לספר את סיפור מציאת הקוף. זאת על אף שספרתי לו כבר את כל הסיפור מתחילתו ועד סופו.

"אתה כמובן לא חייב לספר, רק שהקוף הזה..."

"פּוֹרְמִינִיס פְּרוּדְנָס." תיקנתי אותו, "כך נהג לכנות את המין שלו. הוא הרי הקפיד שלא יכנו אותו 'קוף'."

"בטח." הוא אמר וגאה בצחוק. כשנרגע מצחוקו וניגב בממחטה את הלחלוחית מעיניו, הוסיף ואמר:

"הפרודנס הזה הוא הדבר המעניין ביותר שפגשתי בימי חיי, וכל מה שנוגע אליו מרתק אותי באופן שקשה לתאר." כך אמר והחליק בידו על קרחתו הבוהקת, וזרח אלי בחיוכו באופן שאין לעמוד בפניו. על כן שבתי וסיפרתי לו את הסיפור מראשיתו.

• • •

"כששבתי ארצה, התגוררתי זמנית אצל אחותי, משם יצאתי לכתת רגלי ברחובות העיר, לבקש לי מגורי קבע. במיוחד נמשכתי אל שכונת העמלים

הישנה שבדרום העיר, 'שכונת הראשונים'. אתה זוכר איך שוטטנו שם כשהיינו ילדים, לחפש אוצרות בערימות האשפה של בתי החרושת הקטנים והמחסנים הקמעונאיים?"

הוא הנהן וחיוכו התרחב, להורות שגם לו זיכרונות טובים מהמקום. "והגבעה הירוקה, שצומחת כפתע, מבדילה כחומה בין השכונה הישנה ובין מרכז העיר?"

"אהא." הוא אמר, "על הגבעה הזו, בשעת דמדומים אחת הצעתי נישואין לאשתי." והוא המשיך להנהן לי במרץ שאמשיך לספר.

"רובע זנוח זה של העיר, ננטש ברובו לאחר המלחמה ועכשיו הוא שקט במיוחד. כמו עיר רפאים. ואני, מעל לכל הרי בקשתי לי שקט ושלווה. פניתי אם כן למשרד מתווכים שיבררו עבורי אודות דירה קטנה או אפילו חדר להשכרה בשכונה הזו. המתווכת, דלה שמה, נברה בדפיה, קימטה את מצחה וגם את אפה הקטן והמחודד, ולפתע הניחה את שתי כפות ידיה על קופסת הכרטיסים שלה, וכעין חיוך מהורהר עלה על שפתיה הדקות וההחלטיות. 'אין בנמצא כרגע בכל השכונה הזו דירה כמו שאתה מבקש'. היא אמרה, 'אפילו חדרון לשכור לא תמצא שם. ולא שהביקוש רב כל כך, אלא דווקא ההיפך. מהעדר ביקוש לא נתנו תושבי השכונה דעתם להקצות מדירותיהם חדרים לשכירות. ולגבי הדירות הריקות הרבות שראית כשהתהלכת שם – אכן, כמעט כל השדרה, ובכן, מדובר ברכוש נטוש מאחרי המלחמה. אין איש יודע בשלב זה לאתר את בעליהם של אותם בתים. אבל לי יש משהו אחר להציע לך. אחר לגמרי. לא הייתי מציעה לך אם לא הייתי רואה מיד, על פי חזותך ודיבורך המתון שאתה אדם משכיל הבז לאמונות טפלות.'"

אכן, שמחתי לשמוע מפי המתווכת שהבית הגדול והנאה הנמצא בקצה השדרה, ממש למרגלות הגבעה הירוקה, הוציא לעצמו שם שהוא רדוף רוחות. לפחות רוח אחת אם לא כמה רוחות שוכנות בו. משום כך עומד הבית שומם כבר מספר שנים. מאז שנפטר אביה, מבקשת בתו של בעל הבית להיפטר מהנכס ואינה יודעת כיצד. שמועות אלה, מעבר לכך שהזילו מאוד את מחיר הבית, הן גם מרחיקות מעליו אורחים לא רצויים. ולא שאני, כדברי המתווכת, בז לאמונות שכאלה שאותן כינתה טפלות, מעולם ככל שזכור לי, לא בזתי לאמונה כלשהי. יתר על כן, יהיה זה לטעמי, בגדר ברבריות אינטלקטואלית לבוז לאפשרות קיומם של חיים

לאחר המוות. האנרגיה, ואפילו החומר, לובשים ופושטים צורה בעולם התופעות, אבל איכשהו הם משתמרים, ואינם כלים והופכים לאין – כיצד אפוא יתנדפו להם החיים וייעלמו כלא היו? ! ואפילו כבר הרהרתי, בני לבין עצמי, בנוח עלי הרוח, על כמה שאלות שהיה מן הראוי לשאול רוח שכזו, שלא לחלוטין מן הנמנע שעשויה היא, תיאורטית, להופיע פתאום לפני, שם בבית. אלא שאף אחת מהמחשבות הללו לא הכינה אותי למה שמצאתי במרתף הבית בלילה הראשון לשהותי שם.

רחש שעלה מן הרצפה – מעין גניחת יסודות הבית – יותר משהתמיה אותי, גרם שאזכיר לעצמי שמחר בבוקר, או לעת פנויה אחרת, עלי לרדת ולהציץ במרתף ובעליית הגג של ביתי החדש. ולא שעלה בדעתי איזה שימוש דחוף לחלקים אלה של הבית, הרי הבית הזה, כמות שהוא, גדול להחריד. אלא כך ככל הנראה בטבע האדם, לבעול את רכושו במשמוש העין והיד, ולדרוך בעוז על האדמה שרכש בכספו, בכדי לוודא שלא רימוהו, ואין היא כביכול נשמטת מתחת לרגליו.

למען האמת לא רכשתי את הבית. על אף שהסכום שבקשה בעלת הבית עברו לא היה גבוה, קסם לי ההסדר שהציעה בחיוך ממזרי וקריצת עין, דִּלְה המתווכת – שלא לרכוש את הבית אלא לשוכרו. 'בכך אתה פוטר עצמך מטרדות האחזקה.' בתמורה לייפוי כוח ובדמי השכירות בלבד, תטפל עבורי המתווכת הנמרצת ובעלת הניסיון בכל ענייני בדיק הבית, ככל שיעלו במרוצת הזמן. תשלום מיסי עירייה, צנרת, גג דולף, הזמנת בלוני גז וכדומה. את בעלת הבית, שהיתה נואשת למכרו, פייסה המתווכת בכך שהוסיפה סעיף לא מחייב בחוזה, האומר שבמידה ויסתייע מצבי הכלכלי, אשקול לגמרי בחיוב לרכוש את הבית לצמיתות.

בית גדול, כבד להחזיק בו, ואשרי מי שזוכה שמלאכתו זו נעשית בידי אחרים.

באותו הלילה הייתי נרגש מהבית החדש, ומהשינוי הזה בחיי. בשל כך גם לא עלה עיוני יפה. הייתי מעיין בסוגיית תיארוך קובץ פיוטים שנמצא למרבה הפלא בגניזת בית הכנסת הגדול בוונציה. הקובץ נחשב לדעת רבים כאסופה משירת ההיכלות המאוחרת, המיוחסת למגורשי ספרד. עינתי במקורות כמהפך בחררה שהלכה והצטננה ונהפכה על פניה שוב ושוב, ולא כבתה אמנם, אך גם לא מצאה לה מנוח. וגם הרחש ההוא העולה מן

המרתף, שנשמע עכשיו כעין תיפוף, חזר שוב ושוב ונשנה כמה פעמים. על כן, קמתי משולחני ופניתי וירדתי למרתף. אז ראיתי אותו בפעם הראשונה, ומיד לא פחד אחז בי, אלא רחמים וחמלה כבשו ליבי.

המרתף היה כצפוי בוקה ומבולקה של אבק, כורי עכביש, ושברי כלים שאבדו מכבר את צלם תוארם. אבל השטח שמתחת לגרם המדרגות היה נקי וערוך לתפארת. שלל מוכים וסמרטוטים צבעוניים ריפדו את הרצפה ועל גביהם ניצב כלוב ברזל מעוגל, גדול, מעוטר בשלל פיתוחי ברזל חלודים. גם רצפתו ושוליו של הכלוב רופדו בסמרטוטים וגזרי מוכים. ומתוך אותם סמרטוטים הציצה פרווה אדמונית.

בתחילה חשבתי שמדובר באיזה בעל חיים, איזו חיית מחמד ששכחה במרתף, בכלוב הזה, למות ברעב. צמרמורת עברה בגווי ובחילה אחזתני. לא עלה על ליבי לפגוש ברוח רפאים של בעל חיים. ובכלל האם ישנה הישארות הנפש אצל בעלי חיים?

העובדה שהמרתף לא מסריח מצחנת הפגר, מראה ככל הנראה שעבר זמן רב, והגוף יבש והריח התנדף מכבר. התקרבותי וראיתי שדלת הכלוב נטולת צירים והיא קשורה לכלוב בחוטי רפיה דלילים שהיו מלופפים סביב דלת הברזל ופתח הכלוב.

שלחתי ידי להתיר את החוטים – הרי אי אפשר להשאיר פה את הפגר לנצח. או אז הבחנתי בעין שלו המציצה בי. העין הזו הביטה בי בחשש שכמדומה יש בו יאוש ותוגה גדולה, יותר מפחד של ממש.

'בידך, זר בלתי ידוע, אפקיד רוחי. אין לי מפלט אלא לתת עצמי בידך, בתקווה שאולי תחוס ואולי תרחם.' כך כביכול אמרה העין במבטה. הושטתי יד לעברו, הוא הסיר מעליו את ערימת הבד שנתכסה בה והושיט לי יד מהססת, רפה ושעירה. המבט שלו היה מושפל בחרדה מבווישת. רציתי להרגיע אותו ולטפוח בידדות על שכמו. ולא העובדה שהוא פצה את פיו ודיבר בשפת בני אדם נהירה וקולחת, עצרה בעדי, אני סבור שהיה זה טון דיבורו. טון של נימוס מהודר, מרוחק, כמעט קר.

כן, הוא הביע תודה מנומסת, בעיקר על כך שלא יריתי בו, ועל שלא נתקפתי כעס או בהלה ולא חבטתי על ראשו באת החפירה הגדול, שעמד שעון אל הקיר, מאחורי הכלוב. יכול הייתי לרוצץ את גולגולתו או להציע

לו במטבח תה חם ועוגיות. כל אלה ודומיהם היו כאמור אפשריים מבחינתו באותה המידה, כמו גם האפשרות שהתממשה לבסוף במציאות – שאזמין אותו להישאר איתי ולהתאכסן בחדר הטוב ביותר בבית, ואציע לו להיות אורחי ככל שיחפוץ, בלא הגבלת זמן.”

”לא יאמן!” הצטחק רעי. ”ובכל זאת נראה שהצוותא הזה היה טוב לשניכם.”

”אמנם ברכה מרובה מצאתי באורחי החדש. הקוף המוזר התברר כזכייה של ממש. בזכותו נחסכה ממני הטרחה וההוצאה הכרוכה במציאת סוכנת משק בית מקומית שתיקח על עצמה את אחזקת הבית הגדול והמסועף הזה.

על דעת עצמו ומבלי שנתבקש, ולו ברמיזה כלשהי, ומבלי אומר ודברים, לקח אורחי המוזר על עצמו את כל מטלות הבית. כדייר וותיק הוא ידע טוב ממני היכן מצויים כלי הניקיון וכלי המטבח השונים, דאג להיפטר מהאשפה ודאג לכביסה ולגיהוץ. גם את הכנת האוכל עבור שנינו נטל על עצמו, ובאיזו בינה יתירה ידע לכוון בכל סעודה לטעמי ולרצוני. הכל עשה בשתיקה ובחרישיות מהירה ויעילה. בכל יום שני בבוקר היה מניח על שולחני פתק ובו רשימת קניות כתובה בכתב גדול וילדותי. ברשימה היו רשומים צרכי הבית לשבוע הקרוב, ואני הייתי יוצא למכולת וקונה הכל. אחר כך הייתי מניח את הסלים המלאים במטבח והולך לחדר העבודה. בשעת הצהריים הוא היה בא ומקיש קלות בקצות ציפורניו על דלת חדר העבודה או הספרייה, ואומר כמעט בלחשה: ‘ארוחת הצהריים ממתינה על השולחן.’

בתחילה היה עלי להפציר בו לשבת ליד השולחן ולסעוד עמי בצוותא. מאוד קשה היה לדובב אותו. הוא כמעט ולא פצה פה באותן ארוחות, עד שלא רכש את הביטחון שאכן, אמנם חפצתי לשמוע את דבריו.

ואני מאוד חפצתי לשמוע אותו מדבר, ולו בכדי לוודא לעצמי מדי פעם שאינני חולם, וזה הנמצא בביתי, הלבוש במכנסיי פסים מגוהצים, חולצה נטולת צווארון, רכוסה עד צוואר, ומעליה אפודה בצבע זית, הוא אמנם קוף – והוא מדבר.

פתחתי ואמרתי לו: ‘כשגיליתי אותך במרתף, נראית כאילו עלה בדעתך שאעשה לך דבר מה איום ונורא, האם זה הרושם שעשיתי עליך אז?’

והוא ענה ביושב: 'אכזריות אינה זקוקה להסברים. דווקא החמלה מעוררת תהייה אם אין היא מבוא מיותר לאכזריות קשה יותר.'
"התאכזרו אליך?"

הוא תקע מבטו בצלחת ולא ענה. אולם רציתי שימשיך לדבר, על כן דחקתי בו בשאלות משאלות שונות, כשבראשן התהייה מאין הוא, וכיצד הגיע למרתף הבית?

הוא ניאות לדבר בסופו של דבר, וסיפר קמעה קמעה. אמנם לא ענה לשאלותיי והתחמק מהן בעקשנות נבוכה, כאומר – הנח לדברים הללו שהשתיקה יפה להם, אולם הוא ניאות לספר על בעל הבית, קודמי. אדון שָׁפֶר. יהויקים שפר זיכרונו לברכה, שגר בבית הזה לפניי. שהיה, כך הגדיר אתו – קשיש בודד, בעל לב של זהב ומזג נעים בצורה יוצאת מן הכלל. מאוחר יותר עמדתי על תכונתו זו, לפאר ולרומם מעל ומעבר, את כל מי שהביט עליו אי פעם בעין סלחנית, בלא שנאה מודגשת, ואפילו את מי שלא פגע בו באופן קשה מדי.

בתו היחידה של מר שפר גרה בחוץ-לארץ. רק לאחר שהתגלתה בבעל הבית מחלתו הסופנית הגיעה הבת לפקוד את הבית. בעל הבית הפציר בו אז, שאם אינו חפץ בצרות, יהא עליו להעלים את עצמו בכל עת שהותה של הבת בבית. הוא מעולם לא סיפר לה על הקוף, מאחר ועצם הסיפור היה מביא על שניהם צרות צרורות.

'מוזר', אמר הקוף, 'הוא לא היה ירא את המוות הקרב, אבל ממנה פחד.' והוא המשיך ביושב עגמומי לספר. 'אני העלמתי את עצמי מהבית למשך שלושת השבועות שבהם הסתובבה הבת ובחנה בקפידה כל פינה. היתה זו תקופה לא קלה עבורי, אולם ניסיתי להפיק ממנה טובה כלשהי. השבועות הללו נתנו לי הזדמנות לרענן ולשכלל מיומנויות ישנות, שעזרו לי לשרוד בעבר, ועזרו לי שוב גם לאחר פטירתו של בעל הבית.'

גאוה התגנבה לקולו של הקוף כשהחל למנות את המיומנויות הללו: 'בעיקרו של דבר, מדובר במה שהגדיר יפה מר שפר כ'העלמות'. חיים בלי קול. התגנבות חרישית שאינה מטילה צל. יכולת הגובלת באינסטינקט, לאתר מקומות מסתור, במהירות הגבוהה ממהירות המחשבה. יכולת לקיחה בהיחבא של דברים נחוצים באופן הכרחי, מבלי שיתבלט לעין חסרונם. וגם יכולת תכנון הצרכים המינימאליים לטווחי החיים הארוכים ביותר.' ועוד כהנה וכהנה.

בשלב זה הודעתני לו בבת צחוק שמאמציו לא עלו בהכרח יפה כפי שציפה. אולם דומה כי בכל זאת נסתייע הדבר לטובה. וסיפרתי לו על השם הרע שיצא לבית כרדוף ורחות. דבר שהוזיל את ערך הבית ועשה אותו מתאים לכיסי הצנוע.

'עושה רושם שעל אף כישרון ההעלמות המופלא שלך, משהו ממך בכל זאת הותיר רושם.'

סברתי שיגתך עמי בצוותא לאיוולתן של הבריות, אבל הוא רק קימט את מצחו ואת נחיריו במבוכה מופתעת ומלמל כמעט בלחישתה: 'לא לכך כיוונתי.'

מאמצי ההיעלמות של הקוף לא נרגעו גם עתה, כשהתהלך עמי בתוך הבית. הוא היה מהלך כל העת על בהונותיו, מקפיד לדרוך ככל האפשר רק על השטיחים הרכים. כל רעש שהגיע מבחוץ, ואפילו רחש פתאומי מתוך הבית, גרם לו לקפוא על מקומו בחשש, לגלגל עיניו למעלה ולהאזין בכל מאודו, עד שיוברר מקור הרעש או לפחות עד שתעלה הסבירות שהיה זה רחש חד פעמי ושאינן לו המשך או תוצאות. אף שבחוץ היתה השדרה כמעט ריקה רוב שעות היום, הוא הקפיד שלא לעבור ליד החלונות, במיוחד אלה שהסטתי את ווילונותיהם בכדי להוסיף אור לבית. מאוד חשש להיראות למישהו מבחוץ. הוא ידע היטב שעצם הימצאותו של מעין אורנגאוטן, או פורמיניס פרודנס, כפי שנהג לכנות את בני מינו, מציאות של בריה שכזו בטבורה של שכונה שלווה וקשת יום, הוא דבר שקשה לשאתו. מלבד זאת, יכולת הדיבור שלו, הנימוס המופלג ונועם הליכותיו, ההופכים אותו ליצור שאינן כמותו בעולם, כל אלה יכולים להוציא מדעתם גם בני אדם שלווים לחלוטין ובעלי השכלה סבירה.

החשש הזה תפס מקום נכבד בליבו, ודאגה קודרת דבקה באורחי היקר. כאילו התכרבלה נפשו במעיל עבה של דאגה הצפה ומתהלכת בתוכו בחרדה גדולה הגובלת בייאוש. לא עבר זמן רב עד שגמלה בי ההבנה שאינן בכוחי לחדור את השריון הזה ולהרגיע את נפשו המודאגת. כל ניסיונותיי לפייס את דעתו במחוות של קרבה שכמותם לא הפגנתי באותם ימים כלפי איש זולתו, או אפילו להתבדח עמו על החרדה הזו – כל אלה עלו בתוהו. ונראה כאילו הם דווקא מגבירים אצלו את אי הוודאות והחרדה. על כן נואשתי מניסיונותיי אלה וחדלתי מהם.

בחשבי על כך עולה בזיכרוני הסיפור המצחיק ששמעתי על רב' אריה לווין זכר צדיק לברכה, שהיה מבקר תדיר בבית החולים למצורעים בירושלים, והיה מנחם את המצורעים ומשמח את ליבם בחיוך ובלחיצת יד חמה. פעם אחת נתלוה אליו רב כלשהו. אותו הרב התרגש עד עמקי נפשו ממאור הפנים והחיוך הטוב שהתפשט על פניהם של החולים כשרב' אריה בא ללחוץ את ידם – 'הרי הוא ממש מחייה את נפשם של האומללים האלה!' חשב אותו הרב בליבו – 'והרי ללחוץ יד לחולה גם אני יכול'. קם והלך למיטתו של אחד החולים והושיט לו את ידו כשהוא מחייך אליו כמיטב יכולתו. מהמבט שהחזיר לו אותו חולה הבין הרב, שמסתבר שלא כל אחד הוא בר-הכי.

אמנם גם אני לא ניחנתי ביכולת מבורכת כמו הפגנה משכנעת של אהדה, ובוודאי לא בהומור שצוחקים ממנו, אבל לא רק אהדה הפגנתי, הרי פתחתי לפניו את ביתי לרווחה, בלי תנאי ומבלי לתלות זאת בדבר! לפיכך אני סבור שאין האשם תלוי בי, אלא דאגה זו שאין כדוגמתה, קבועה בו מעצם הווייתו, באופן שאין כוח בעולם שיכול לנתקה ממנו.

פעם אחת, זה היה לאחר החודש הראשון שלנו ביחד, כשעברתי על הדואר, ראיתי ששוב אין זכר להפקדת קצבת המחקר שלי. הובטחה לי קצבה חודשית למשך שלוש שנים, מהמחלקה הקטנה לחקר הפיוט ושירת הקודש הספרדית, לצורך מימון המחקר על שירת ההיכלות המאוחרת. במשך כמעט כל השנה הראשונה נכנסה הקצבה באופן מסודר, בתחילת כל חודש ומדי חודש בחודשו. ואז חלפו להם חודשיים וכלום. אמנם זו היתה קצבה זעומה, אבל היא הלמה את צרכיי. מחשבה עלתה בי אז ששוב העלו שם לדיון את נושא הקיצוץ בהוצאות המחלקה הקטנה, והמחקר הנדיר הזה, נראה להם כמקום שראוי להתחיל ולקצץ בו.

חשבתי אז שאני בחדר לבדי, ונתתי דרור למעין קריאה אווילית של כעס. משהו כמו: 'הם רוצים לחסל אותי לגמרי?!' אלא שבאותה שעה הוא עבר בפתח הספרייה ושמע את קריאתי. הוא לא שמע אותי קודם לכן מרים קול והדבר הרעיש אותו כהוגן. בהרבה הסתייגויות והתנצלויות ובדאגה מבוהלת, ביקש לדעת על מה המהומה. אני בטיפשותי דיברתי אתו על כל הנושא בחופשיות משתלחת, ואפילו איזה פרץ רחמים עצמיים פרץ בחופשיות מליבי כשאני מוצא בו, כאמור ברוב טיפשותי, כתף לבכות עליה.

סיפרתי לו על קצבת המחקר שבוטלה, שהיא מעין קצבת מחייה עבורי, והבעתי דאגה מטופשת לעתיד מצבי הכלכלי. למעשה לא היה מקום לדאגה. גם אם היה מתברר שהקצבה אכן בוטלה לחלוטין – ערכתי משכבר חשבונות בדוקים, שמהם עולה כי לאור הסכונותיי עד הנה, מהשנים בהם היה עדיין ביקוש לקורס שנתתי על שירת מגורשי ספרד בעת הגירוש – גם אם לא אקבל מאיש פרוטה נוספת, אוכל להתקיים מחסכונותיי באורח צנוע אך סביר פחות או יותר, כמעט לכל שארית חיי. ובכל זאת צר היה לי על ביטול הקצבה. המחשבה על ממוץ הזורם מכיסך החוצה מבלי מקור כלשהו של הכנסה, גורמת לאי שקט אצל טיפוסים שכמותי.

על כל פנים הוא היה מבוהל. הלך בעצבנות אנה ואנה בפתח החדר, פוטר את אצבעותיו ומגרד נמרצות בפדחתו ובזקנקנו.

שאלתי אותו, 'מה לך?' והוא לעלע בגרונו וענה בקול צרוד, שהוא מבין שיהיה עליו לעזוב את הבית, מאחר ואין הוא רוצה להכביד עוד על הוצאותיי. 'אילו הוצאות? על מה אתה מדבר?!' ניסיתי בכל כוחי להרגיע את הבהלה שאחזה בו, ודיברתי איתו על כך שהוצאותיי עליו הן אפסיות. אפילו פרטתי לפניו את כל חשבון הסכונותיי, בניכוי חשבון משוער של ההוצאות המשותפות שלנו, וכך, מבלי לדון בתוחלת החיים של שנינו, מסתבר שאם נהדק אך מעט את החגורה, אנחנו די מסודרים לכעשרים השנים הקרובות.

"זוה לא הרגיע אותו?"

"לגמרי לא. כמו שאמרתי לך הדאגה הזו טבועה בו באיזה גן רפלקסיבי בלתי רצוני. הוא שאל בעצבנות גוברת והולכת אם יש לי איזו מלאכה עבורו שהוא יכול לעשות בבית בכדי לתרום להכנסה נוספת. אמרתי לו שהוא בלאו הכי עושה את כל מלאכות הבית, ואלמלי הוא, לבטח הייתי שוכר עובדת משק בית ומשלם על כך לא מעט."

"וגם זה לא הרגיע אותו."

"לא. הוא לא נרגע עד שסיכמנו בינינו לחכות לחודש הבא. הוא הודיע לי בהחלטיות שאם בחודש הבא לא תיכנס הקצבה הוא יעזוב. למזלי בתחילת החודש האמור הופקד סכום של כשלוש קצבאות חודשיות בתוספת התנצלות שלא טרחתי לקרוא. מייד הודעתי לו על כך בתרועעת ניצחון."

"ומה הוא אמר?"

"אכן טיפוס. הוא אפילו לא העלה חיוך על שפתיו. רק אמר בכובד ראש מהוסס, 'אם כך, האם אוכל להישאר עוד מעט?'"
"ואתה הסכמת."

"כן. אתה זוכר באביב, כשהיה חולה?"

"כן, דלקת ריאות. מסכן שכמותו הוא כמעט נחנק למוות."

"זה היה נורא! בשום פנים ואופן לא היה מוכן שאקרא לרופא. הוא התחנן בדמעות – 'הנח לי למות.' אמרתי לו – מה עולה על דעתך? ! אתה עוד צעיר וכו'."

אם לא היית אתה בנמצא, הייתי בסופו של דבר, בכל זאת מִזְמָן רופא. כמה זמן אפשר לראות אותו כך, נלחם על כל נשימה? ! לא יודע למי הייתי קורא. הרופאה שלי, דוקטור אהרונוביץ', בשום אופן לא עולה על דעתי שהיתה מוכנה לטפל בקוף. היא היתה נותנת בו מבט אחד ורצה לדווח לרשויות. עסק ביש! אולי הייתי קורא לוטרניר כלשהו וגם זה לא דבר פשוט. אבל כמה טוב שהיית אתה. שוב ושוב עולה בי התהייה – מה הייתי עושה בלעדיך? !"

"שטויות."

"ואתה באת באישון לילה להגיש לו עזרה, למרות שאינך רופא."

"אני בכל זאת רוקח."

"רוקח זה לא רופא. יכולת לאבד את הרישיון שלך בגללי."

"סמכתי על הדיסקרטיות שלכם."

"ומייד ידעת מה לתת לו."

"דלקת ריאות זה לא סימפטי, אבל הטיפול די פשוט. הוא נבהל כהוגן כשהגעתי. כאילו הסגרת אותו לתליין. וכמה קשה היה לשכנע אותו להתפשט."

"אכן, זה היה מביך. כמעט בכוח הפשטנו אותו. רק בשל חולשתו לא נזקקנו לכוח רב מדי."

"חשבנו שמדובר באיזו ביישנות קיצונית מוזרה. עד שראינו את הסימנים על הגוף שלו."

כמעט כל הגוף הזה היה מכוסה בצלקות עמוקות וצריבות מברזלים מלובנים, צלבים וכל מני סימנים שונים ומשונים, מלפנים ומאחור. אם הוא לא היה בעצמו נס מהלך, הייתי מאוד מתפלא איך שרד את ההתעללות הזאת...

והבושה המבוהלת שלו – שלא נראה אותו כך! הוא ממש בכה! כן, אני זוכר, שהוא בכה כשהורדנו לו את החולצה. בלי קול, אבל זה היה בכי. כאילו פשטנו ממנו את העור.”

“אבל חיוך אחד מצידך ועצם נגינת קולך הרגיעו אותו. עוד באותו לילה הוא הרגיש הקלה. כאילו עצם בואך החל את החלמתו.”
“אתה מגזים! נתתי לו מנה הגונה של אנטיביוטיקה. מנה ראשונה במזרק אל תוך הווריד.”

“מגזים?! לא, אינני סבור כך. לא לחינם בחר בכך בסופו של דבר. כשהחלים פחות או יותר, הפצרת שנבוא אליך לבדיקה. זה כמעט הרג אותו – לצאת מהבית.”

“מצטער, אבל בשום אופן לא יכולתי בפעם הזו לבוא אליכם.”
“בוודאי, אבל לא קל היה לשכנע אותו לצאת מן הבית. אני זוכר שאמרתי, אחרי שעזרתי לו להתלבש – למען האמת אתה נראה ככה די זקוף, במיוחד אם תשקיע בכך עוד מעט מאמץ. נוסף לך מקל הליכה, מעיל גשם ארוך, צעיף צמר ואולי גם משקפי שמש, ובהחלט נוכל לצאת כך בצוותא מדי פעם, אפילו סתם, כדי לשאוף אוויר צח בפארק. לא חסר לך לצאת קצת מהבית?”

והוא אמר ‘בלילות אני עולה לעליית הגג, פותח את חלון התקרה, וממלא את הריאות מאוויר הלילה’. כך כנראה הוא גם חטף את דלקת הריאות – כשנרדם שם, מתחת לחלון הפתוח.

עוד אמר לי – ‘יש בעליית הגג טלסקופ. בעונה הזו אפשר ממש לראות דרכו את שבתאי על טבעותיו. אדון שפר לא ידע כלל על קיומו של הטלסקופ. הוא מעולם לא עלה לעליית הגג. אבל אתה איש צעיר, כדאי לך לעלות מדי פעם. הטלסקופ ישן אבל מעולה. עדשה מאה חמישים מילימטר. שימנתי את המסבים והוספתי עוד שתי מראות. אפילו הירח נראה נהדר משם. בלילה בהיר אתה יכול לדמיין שאתה מטייל עליו בשממה הזוהרת, מהלך על הגבול שבין האור לצל, וכמעט מעלה ענני אבק ברגליך.”

“כך הוא אמר?”

“כן, כמעט מילה במילה.”

“נהדר... אבל בסוף הגעתם.”

"כן, בקושי. התגנבנו ברחוב כמו פושעים נמלטים. הוא, כמו שזה נראה, מאוד התלהב מהבית שלך. לא הפסיק לנעוץ מבטים סביב, עד שהצעת לו לעשות סיור במקום, כאילו עמדת למכור לו את הבית."

"אני חייב להודות שזה היה די מוזר בעיניי. הבית הגדול שלך מושך את העין פי כמה מהבית הזעיר-בורגני שלי."

"הבית שלי למעשה איננו שלי, אני הרי גר בו בשכירות, והוא ידע זאת. בכל אופן, אחר כך שבנו הביתה והוא שב לעצמו, גם הדאגה המפוחדת שבה להטריד אותו כבעבר."

בשלב מסוים הוא החל לגלות עניין בספרייה שלי. ואולי יכולה הספרייה להיחשב כאיזושהי נקודת מפנה מרגיעה. מעין מקום מקלט לרוחו הנרדפת. הוא ביקש בהססנות מסויגת רשות לקרוא בספרים שלי, ואני הבטחתי לו שאשמח שמחה רבה אם עוד מישוהו מלבדי יעשה בהם שימוש. אז הפכה הספרייה להיות המקום החביב עליו בבית. אחרי שעשה מה שעשה בעבודות הבית, הוא בילה את רוב שעות היום בספרייה. בתחילה, בכל עת שהייתי נכנס לשם, היה נזעק מתוך הספר, ממחר להשיבו למקומו ולצאת. אולם אני תפשתי בו והבטחתי לו בהדגשה יתרה, שאני בשלי ליד שולחן הכתיבה או בכורסה, והוא בשלו על הספה, ואין אנו מפריעים כלל איש לרעהו. אז נאות לי בזאת. וככל הנראה, כאמור, עשה כוחם של הספרים מה שלא עשיתי אני בדיבורי המגושמים, ובאה לו מנוחה כלשהי.

אני מודה שפעמים רבות במקום לקרוא בעצמי או לעיין בתלמודי, הייתי יושב ומביט בו שעה שהיה קורא. מביט בו זמן רב ומתמלא פליאה כיצד הוא שקוע בספר בריכוז חמור שכזה. ובאותה שעה, תחושה קלה של אי נוחות, ואפילו קנאה היתה מתגנבת אל תוכי. קנאה ביכולת הריכוז הזאת.

הוא קרא במהירות כמשך שעות רבות בלא הפוגה, ובכל הזמן שקרא היתה אצבעו מסלסלת בקצב אחיד בתוך זקנקנו האדמוני ועיניו רצות רודפות לאורך השורות ויורדות במהירות את גובה העמוד, ואז היה עובר לדף הבא. באיזשהו שלב היתה הלסת שלו נשמטת ופיו נפער בתהייה. אלא שלא כמוני, שלאחר שאני מסיים לקרוא פסקה בספר הגון, אני חייב להרים את עיני בכדי לתהות על מה שקראתי – אבל הוא לא עצר ולו לרגע, עיניו המשיכו לרדוף כל העת את המילים והשורות. בכל הזמן שקרא הוא לא הרים את ראשו ולו לפעם אחת, כאילו חובה עליו לקרוא במהירות כמה

שיעלה בידו, בטרם יהיה אנוס בשל סיבה כלשהי לקטוע בבת אחת את הקריאה וללכת מפה.

'ביקורת התבונה המעשית' זה מה שהוא קורא עכשיו. ספר די קשה. הוא קורא במהירות. העיניים הגדולות בעלות האישונים החומים קרועות לרווחה, מתרוצצות כאמור שמאלה וימינה כמרדפות זבוב במעופו, והנה הוא הופך דף. והנה עוד דף. אף אחד לא יכול לקרוא כך! ועוד את הספר הזה, ולהבין בו משהו!

'ספר קשה'. אמרתי אחרי שסגר את הספר ונטל לידו ספר אחד, אולי עוד אחד מהביקורות של קאנט.

'כן'. הוא ענה, לאחר שהרים את מבטו בחשש. ואז השתררה בינינו דממה. אחרי אותה דממה רציתי לשאול אם הוא מעוניין שאמליץ לו על ספר אחר. הספרייה שלי מגוונת ויש בה גם ספרי שירה, כמות לא קטנה של מחזות, מעט פרוזה ואפילו כמה ספרי מדע בדיוני. אבל הוא קטע לפתע את הדממה ואמר: 'אני מתקשה להבין, כיצד סבור המחבר שניתן לחוקק חוק שיהיה צודק ומוסרי? האם יש בנמצא חוק שכזה, "צו קטגורי" כמו שהוא קורא לזה, שיוכל להתחשב ברצונו של כל אחד?'

עוד אני חושב בקדחתנות מה להשיב על דבריו – הוא, מאחר שראה שאני שותק, הוסיף ואמר. 'אני תוהה אם עצם החוק כמושג, יכול בכלל להיות מוסרי.'

לקח לי כמה דקות להתגבר על פליאתי מדבריו, והוא כשראה שאין אני משיב, פתח את הספר האחר שנטל לידו והחל לקרוא בו באותו קצב מכאני מהיר, כאילו לא נאמר בינינו דבר.

'ומה אתה מציע, לחיות בלי חוק? איך יראו חיי האזרחים של מדינה כלשהי בלי חוק?!' אמרתי לאחר שהתאוששתי.

אז הרים שוב את עיניו מהספר והביט בי בתהייה, אחר כך עצם את עיניו וכעין חיוך של געגועים היה נסוך על פניו. דקה ארוכה היה כך בעיניים עצומות, ובתוך אותה דקה ראיתי במו עיניי כיצד נהפך לפתע אותו חיוך של נועם וגעגוע לתוגה עגומה. כמעט כאב. כעולים בו פתאום זיכרונות מרים וצפים על עפעפי עיניו העצומות. לפתע הוא פקח אותן בבהילות והביט בי כמנסה לקרוא ממבטי את מחשבותיי.

'במחילה, מה אמרת?'

'אה... שאלתי מה אתה מציע.'

'אני? במחילה אין לי מה להציע. אלו שאלות הקשורות לתחום האנושי?
ואני הרי כלל לא בקטגוריה הזו.'
אודה שבאותו רגע חשתי אכזבה. הנה כמעט והבקעתי את החומה ההדוקה
שלו, ושוב נהדפתי לאחור. הוא דחה אותי בקש, מפני שרצה בעליל לסיים
את הדיון. לא היתה לי ברירה אלה להניח לו.
הוא קרא בפחות מחודשיים את כל הספרייה שלי. עובר מדף אחר מדף,
ארון ארון, משמאל לימין, בכיוון מחוגי השעון. טוחן ספרים בזה אחר זה
בלי סלקציה וברירה, ובלי שיראה כלפי חוץ – מה, אם בכלל, חוללו בו
המילים שקרא. פעמים נוספות כשהרים את ראשו מהקריאה פגש במבטי
הנעוץ בו, אז פתח ואמר דבר מה אודות מה שקרא. להערכתו בעיקר מפני
שחשב שראוי לפנות בדברים למישהו הנועץ בכך מבט. פעם אחת היתה,
כשהיה בעיצומו של ארון הפרוזה, לאחר שהצעתי להכין לו תה, שאל
לפתע, כשהוא מגביה את הספר הפתוח בידו – 'אל המגדלור' מאת
וירג'יניה וולף – 'מרת רמזי זאת, יצא לך לפגוש נשים רבות כמותה?'
הנעתי ראשי בשלילה. 'אכן אישה מרשימה, אולם אף שלא יצא לי לפגוש
אישה כמותה, אני סבור שאין היא יחידה במינה.' כך אמרתי. אולם הוא לא
הסיר ממני את מבטו, מצפה, כך סברתי, שאוסיף ואענה על מה שלא שאל
וגם לא ישאל. מול עיני צפה ועלתה דמותה הנאוה של האחת שנלקחה
ממני, האישה האחת שדמייתי לראות בחיקה את ביתי. הוא לא שאל ולא
ישאל אותי מדוע אני חי כך, ערירי, בשעה שבספרים הללו, הנה גם אותם
אנשי ספר ומחשבות, לעיתים נושאים להם נשים ואפילו ילדים יש להם.
אלא שאני לא חפצתי לדון בכך ועל כן אמרתי לו, 'ובכן, אם בכל זאת
תרצה תה, הרם קולך לעבר המטבח.' הוא הפציר בנימוס, האם יוכל הוא
להכין את התה עבורי. ואני סירבתי. 'אני הרי חייב לקום מדי פעם
מהכיסא.' הוא לא הפציר עוד ושב לספרו. מזגתי מים רותחים אל הספל,
ואחר זילפתי לשם תה מתוך התיון, ובעודי מביט בכתם האדמדם מתפשט
בתוך המים החמים הצלולים, חשבתי עליו. יצור חד פעמי שכמותו, טעות
מופלאה של הטבע, האם יש אי שם בכל העולם איזו מישהי עבורו?
פעם אחרת היתה לאחר שגילה באחת המגירות כמה ספרי מתמטיקה. הוא
תהה כנגד מבטי הנעוץ בו, מעין תהייה כללית אודות החשבון
האינפיניטסימאלי, והיומרה המגוחכת, לטענתו, לדבר על האינסוף
במספרים. ואני אמרתי לו שלעיתים אנו מדברים בכל זאת על דברים שאין

לנו עליהם מושג אמיתי. אלא מאחר שהם באים ועולים לפנינו, אנו אומרים עליהם דבר ככל יכולתנו. ואם הדברים נאמרים בצניעות הראויה, דומה שבכל זאת אנחנו מועילים משהו בדיבורנו. ועוד התנצלותי ואמרתי שהדיעות שלי בשני התחומים, מתמטיקה והאינסוף, אינם כאלה שאוכל להביע דעה בנושא.

כמו מגרסת נייר מכאנית הוא עבר במהירות ספר אחר ספר, עד שראיתי עומד על הסולם ושולח יד ארוכה לעבר אחרוני הספרים, בארון שבו מדפי ספרי הילדים. כשאמרתי לו – 'רצונך שאשאל עבורך ספרים מהספרייה העירונית? רק אמור לי במה אתה מתעניין.' הוא סרב בתודה. 'אין דבר, אשמח לקרוא את אלה שכאן מחדש. יש כאן לא מעט ספרים שדי בהם להעסיק את הדעת זמן רב.'

לילה אחד מצאתי אותו ישן על הספה ליד הספרייה כשה'אתיקה' של שפינוזה למרגלותיו.

"הא, " צחק ידידי, "המעולה הוא קשה כשם שהוא נדיר. " "אכן נדיר ומעולה. " אמרתי ומזגתי יין לכוסי, ידידי סרב בחיוך וכיסה בידו על כוסו.

"הוא שכב על הספה מכורבל בשמיכת החורף העשויה משיער גמל. השמיכה שהוצאתי בבוקר לגזוזטרה, לאוורור. אחר כך ביקש שאואיל להשאיל לו את השמיכה, ואני הסכמתי. הוא התאהב בשמיכה הזו וכל החורף וגם זמן מה בקיץ שלאחריו, התהלך בבית כשהוא מכורבל בה. הוא נראה בתוך השמיכה כמו ילד שעיר מחובק בחיק אמו השעירה.

"גם אצלנו, " אמר ידידי, "הוא התהלך כל הזמן עטוף בשמיכה הזו. " "האומנם? " אמרתי, ודמותו הגמלונית המכורבלת בשמיכה הרכה צפה למולי וצרבה לחלוחית בעיניי.

"לילה אחד בספרייה, " המשכתי לספר, "כשקרא בספרי השירה, הבחין איכשהו שגם אני הייתי קורא באותם פיוטים ישנים שבהם הייתי עוסק, אז לפתע פנה אלי פתאום ושאל – 'מה זה שאתה קורא?' 'שירת ההיכלות של מגורשי ספרד.' ענית לו. 'חבורה של אנשי רוח מאותה תקופה, שניסתה ליצור מחדש את שירת ההיכלות הקדומה.' 'פליטים.' הוא אמר והנהן כמה הנהוני כבוד למילה הכבדה הזאת. 'שירה של פליטים.'

'כן'. עניתי בהתלהבות והתחלתי להשתפך, כאילו שאל ממני משהו. 'זו היתה חבורה יוצאת מן הכלל'. אמרתי לו, 'הם חיו בזמנית ברקיעים עליונים ובתוך עליבות מבזה. תאר לך, לוקחים מאדם את הבית שלו ואת נופי ילדותו, שומטים את הקרקע מתחת לרגליו ובוועטים בו – לך לך לעזאזל! ותתחיל לדאוג מעתה לגג מעל לראשך, ולתת איזה כלשהו לתוך הקיבה הצעקנית של ילדיך. תתחיל מעכשיו להיות מודאג גם בנוגע לאוויר שאתה נושם! והללו מוצאים בתוך כדי כך, בעומק הרוח – תעווה, ממשלה וענווה כבירה. ענווה יפה כלבנה, שיודעת בכל מאודה כי כל האור שלה מתקבל מבחוץ, מחמקה אינסופית. ואז שוקע האבק והאוויר מצטלל והראות נעשית ברה כאותה החמה. משקיפים מהשימון ורואים מקצה העולם ועד סופו, ובכוח הדמיון עולים אל ראש המגדל ותוקעים שם דגל לבן בשלל צבעים...'

'אני מתאר לעצמי'. הקוף אמר וכמו חיוך התעקם על שפתי, הוא נעץ עיניו בתקרה ואחרי הפוגה קצרה החל מצטט:

"והגן העגול צריך את הדממה
והגן הדק נכסף לקול
וכשמרגיש גן עגול את גן דק
מתפשט הקול לדפנות הפרי ולא עולה בצינורות
וחי גן עגול את חיי צורותיו.
וכשמרגיש גן דק את גן עגול
מכים סמליו הנכונים בפירות הנכונים ומנגנים..."

'גם זה מאותה שירה?' הוא שאל.
'לא זה מעכשיו. זה משיר של יונה וולך'. אמרתי לו.
'יונה הזה, הוא לא מחבורת הפליטים שהזכרת?'
'יונה, זיכרונה לברכה, היתה אישה'. אמרתי ונזכרתי בקטע מתוך 'שיר לאשה' שכתב נתן אילן בינה שהוא דווקא כן מאותה 'חבורת פליטים':

"לעשות שיר,
נשים מגברים עלולות
ולעיתים הנדירות

כשרוח אישה ניטעת כאבר
בגוף של גבר.
אזי נעשית שירה
פנים ואחור.
כך אז ישיר משה
את השירה,
ויאמרו לאמור.

'ומה ראית שם?' הוא שאל לבסוף.
אמרתי שאינני מבין למה הוא מתכוון. והוא אמר, 'מה למדת לחייך משירת
ההיכלות?'

רציתי לענות לו בחזרה, ומה למדת אתה לחייך מכל ארונות הספרים
שטחנת אל תוכך בשבועות האחרונים? ! דברים שבכתב וחיים שבעל פה,
אם הם נפגשים בכלל, מי יודע את נקודת החיבור. אבל הייתי אז עייף וקצר
רוח ורק אמרתי לו: 'אני איש רוח. ואני מפריד בין כיסאות ושולחנות לבין
שירת היכלות ומאורות. אני לא יכול לזמן את מושג האינסוף לכוס קפה
ולדון איתו במצב העולם. לא יהיו לי מילים לומר לו. ומי ימלל את מה
שהוא יגיד, או ישתוק.'

"אוהו! " צחק ידידי, "מצא מין את מינו."

לא עניתי לו, רק המשכתי בסיפורי:

"לבסוף באנו לדבר במולדת האבודה שלו."

"האי הנעלם!" תקע רעי במעין תרועה והניף את כפות ידיו כמריע לזיכרון
מהתלה נאה.

"ביום חורף סוער אחד, לפנות ערב, כששכתי הביתה, רטוב מאוד, נמלט
פנימה מרוח סערה וגשם זלעפות, מצאתי אותו עומד לפני החלון הגדול
בסלון, עטוף עד מעל לראשו בשמיכה ההיא, מביט בצמרות הצפצפות
שברחוב, הנאבקות ברוח – ונאנח. האנחה הזאת היתה עמוקה וקורעת לב,
כאילו אבן גדולה הונחה על חזהו.

מעולם קודם לכן לא הורה היתר לעצמו להיאנח כך במחיצתי. מעולם לא
הרשה לעצמו יותר מחיוך עגום ומצטדק. הקדרות הזו שלו, נעשתה עם
הזמן כמעט טבעית בעיני. הוא הרי היה יחיד במינו, אחד ואין שני לו. קוף
משכיל מזן שלא נודע כמותו לאדם. שגם אם תאמר – הנה הוא החוליה

החסרה שבין החיה והאדם, אני שזכיתי לבלות מעט במחיצתו, חייב להודות שעולה הוא בעדינות נפשו, בתבונתו ואפילו בהשכלתו, ממרבית מכריי בני האדם. קוף גאוני שכזה, כמעט וניתן לומר שהוא השלב הבא של המין האנושי. וגם אם נוח לאישיות שכזו להתבודד במחשבותיה הרמות, חזקה על הבדידות שתגיח לעתים ותעגם את הנפש. אלא שאנחה זו של צער עמוק ומוחץ כל כך, הרעישה את ליבי.

שאלתי אותו – 'מה לך?'

הוא הזדעזע ממקומו ושהה עת ארוכה בכדי להירגע מן ההפתעה והבושה על כך שנלכד באנחתו, רק אחר כך ענה בזהירות – 'אני בטוב, תודה.'

'והאנחה?'

'איזו אנחה?'

'אם אינך רוצה לספר, לא אציק לך. שאלתי רק מדאגה לשלומך.'

'ולא עניתי לך ששלומי טוב?!'

כך ענה לי בקוצר רוח והשיב מבטו לחלון הגדול. ואני הנחתי לו והלכתי למטבח. אולם הוא חש שלא הניח את דעתי, וגם, כשאני מהרהר בכך כעת, דומה שבכל זאת רצה לפרוק בפניי מעט מעקת ליבו. ואולי אפילו הצטער על כך שמיהרתי להניח לו. הוא הסתובב מהחלון והביט אחרי במבט מלא צער, כשהרמתי אליו את עיניי, הוא פרש את כפות ידיו הגדולות לצדדים ואמר:

'געגועים. געגועים לארץ מולדתי שאותה לא אראה עוד.' הוא אמר ועיניו היו לחות.

הוא הזדרז לשלוף ממחטה מכיסו ומחה את הלחלוחית מעיניו. חשתי מחנק בגרון.

'נשב לארוחת ערב,' אמרתי וחיבקתי את כתפיו, 'תוכל אז לספר לי על מולדתך האבודה. ומדוע היא אבודה ממך כל כך.'

וכל אותו הערב, כמעט עד לאור הבוקר שלמחרת, הוא סיפר בהתלהבות מאופקת, על אי מולדתו הפלאי, ותוך כדי דיבורו, עיניו שהצטעפו, נצצו והבריקו מאוד. דיבורו היה איטי, מהורהר וחרישי, כאילו דיבר לעצמו:

'מחלון ביתי אפשר היה לראות את החוף הצפוני.' כך הוא סיפר ועיניו הגדולות והלחות הפליגו הרחק. 'האקלים היה ממוזג כל השנה. טעם העצים היה כטעם הפירות המתוקים ולא חסרנו דבר. היינו שונים זה מזה אבל האחווה שרתה בינינו. כל בעיה, כל קמט בזמן, לא היה אבן נגף, אלא

כעין הרפתקה מלאת עניין. דברים כדוגמת אלה הוא שח לי כל אותו הלילה. לא אלאה אותך בהם.”

ידידי הרים גבותיו מעל לעיניו המחייכות: “אדרבא.”

“אני חייב לומר את האמת,” אמרתי לידדי הנלהב, “שלא ירדתי לגמרי לסוף דבריו. באותו הלילה הוא דיבר הרבה. הוא הרבה לדבר כמו שלא שמעתי ממנו מעולם. פיו לא חדל מדבר אלא להפוגות קצרות בלבד. והדברים שאמר בכזו התלהבות, נעשו סבוכים ופנטסטיים ועם לא מעט סתירות פנימיות שהוא כאילו דילג מעליהן בחן ובהחלטיות נמרצת. כאילו היה מדלג בין סולמות שונים של מעין חשיבה מוסיקאלית, משתדל ככל יכולתו שלא להותיר צרימות אקוסטיות. אולם אני, מחמת השעה המאוחרת וגודש המילים רק השתרכתי בכבודות אחריו. הוא תאר את האי שלו כעולם אוטופי, ואת חברת הפורמיניס פרודנס שבתוכה גדל, כחברה מושלמת שפיצחה לטעמו את הקוד האתי המושלם. לא פחות.

לבסוף, כשהצלחתי להשחיל מילה, שאלתי בבדיחות הדעת – ‘אם הכל היה כה תקין ומושלם ומלא רצון טוב, במה הייתם מעסיקים את עצמכם שם על האי?’ הוא הביט בי בתמיהה.

‘כלומר בוודאי אחרי שנרגעת הרוח, והשלווה משתררת, כשכל כך הרבה ים מסביב – כל זה מעייף, לא?’

תמיהתו רק גברה ושמורות עיניו הזדקרו על פדחתו.

‘שעמום!’ הבהרתי. אבל הוא, ככל הנראה, סרב להבין לאן אני חותר.

‘כשהיתה המלחמה הגדולה,’ אמרתי לו, ‘היינו טרודים בהישרדות – בעצם הקיום. רצנו בין הפצצות הנופלות וחלמנו גדולות על מה שנעשה כשכל זה יגמר. אם נשרוד, ואם נזכה אחר כך למעט שקט ושלווה. וכשאלה הגיעו, זמן רב לא ידענו באמת, מה לעשות בשלווה שבאה עלינו – כיצד למלא את הזמן שנתרוקן. לפחות לא היה דבר בין התוכניות שתלינו אז לבין מה שהתממש אחר כך במציאות. לאחר הימים הנוראים שהיו, כל מה שבחרנו לעסוק בו התגמד ונעשה לזוטא בזויה. לשם כך נותרנו בחיים? ! אנו המעט שנותר מהבלהה שטרפה כלאחר יד רבים וטובים ממנו. עד שכמעט, מבלי לומר זאת בקול, תקפו אצל אחדים מאתנו אפילו מעין געגועים לזמנים הקשים ההם. נורא ואיום! לחשוב ששם אבדתי את משפחתי.”

ידידי הניח את כף ידו הגדולה על כתפי במחווה של נחמה. מחווה מיותרת לגמרי. משכתי בכתפי והמשכתי לספר בדברי הקוף.

"הוא אמר בנימה מצטדקת שאמנם אין מדובר במצב סטאטי לחלוטין. אמנם רצון טוב ואפילו תום הלב שררו באי, אבל אין זה אומר שלא התקוטטו שם בכלל. לקטטה הרי די בשנים, ואם הם שני זכרים ומצטרפת אליהם נקבה אחת, חנינתי – צריך אז שאר רוח מלומד בכדי למנוע מהם לשלוח יד איש באחיו. על כן היו יושבים להם הזקנים בקרחת היער, בטבורו של האי, שותים מיץ אננס ולועסים פלחי קרמבולה ודנים בטוב המוסרי. כיצד לנהוג בין פרודנס לחברו ובין פרודנס לאינסוף. מפני שהם, מסתבר, אחזו באמונה שלאינסוף יש רצון פועל ויש לו גם לב, ובלב יש אהבה אינסופית, נואשת, שמגיעה לכל מי שנותן לה לבוא. ועוד כהנה וכהנה. אתה בטוח שלא תאכל בכל זאת משהו?"

"אתה זוכר את השירים שלו?" שאל ידידי ופניו הווארו באור חדש.

"הטובע המביט אל הגנים התלויים..."

"נשמה הרמש מנופפת

בכנפי הזבוב הירוקים."

"הוא בקש ממני לשרוף אותם אחרי שילך."

"ושרפת?"

"לא, אבל הוא הרי ידע שלא אשרוף. לכן העלים אותם."

"מה זאת אומרת העלים?"

הוא משך בכתפיו: "לא יודע איפה הם. המגירה שלו ריקה."

"חבל על השירים האלה. פלא כיצד יכול מישוהו שאינו יוצא מפתח הבית

להפליג למחוזות שכאלה."

"אולי פעם, הם עוד יימצאו איפשהו. מה עוד סיפר לך על האינסוף הנואש

שלהם? זה נשמע כמו תיאולוגיה משעשעת."

"הוא דיבר הרבה ובשעה הזו של טרם זריחה, ספק כאמור, מה נקלט אצלי

מכל מה שאמר. ובכן, האינסוף מלא החמלה, מאוהב בבריאה שלו. הוא

מתגלה אליה בכדי להעניק לה חיים ומסתתר ממנה חליפות בכדי לקיים

אותה, שלא תטבע בהתפשטותו האינסופית. וכך פועם לב העולם במקצב

כמו מוסיקאלי, במעין ריקוד שהאינסוף רוקד עם עצמו, מתגלה ומסתתר

לסירוגין. ומאותו הריקוד נוצר בכל רגע העולם הזה, הממשי. אתה מסוגל

לצייר בדמיוןך דבר שכזה?"

חברי הנהן במרץ על אף שלא הייתי בטוח כלל שהוא עוקב אחר דבריי.

"אני מבטיח לך שכל זה נראה בעיני סתום כשם שזה נראה לך, אולם שם, על האי, כל קוף צעיר הבין ככל הנראה במה מדובר. בכל בוקר, עם הנץ החמה, מְצָנָה על כל פרודנס שעל האי לרקוד ריקוד, המכוון בתנועותיו כנגד ריקוד האינסוף."

"הוא רקד בפניך?"

"לא. אמנם הוא אמר, שאם אי פעם יהיה בוקר אחד שבו לא ירקוד אף פרודנס באי את ריקוד האינסוף, העולם יעלם. לא יחרב – פשוט יעלם בתוך מעיל האור השחור המכסה על האינסוף. אבל הוא גם טען שהריקוד הזה, אי אפשר לעשותו ביחידות, יש לרקוד בחבורה של עשרה, שנותנים ידיים ורוקדים במעגל."

"נפלא!" הוא אמר בשמחה ומחא כפיים. "את כל זה הוא סיפר לך! הרבה אמון נתן בך..."

"ובכל זאת נטש אותי והלך אליך."

"כן. הוא אמר בשמץ מבוכה והחל לפורר סיגריה כבויה בתוך המאפרה. "מסתבר שעשית קצת יותר מדי. ביקשת עבורו כפי הנראה יותר ממה שהוא ביקש לעצמו."

"איך אפשר לומר דבר שכזה?! לא ראית את עוצמת הגעגועים שלו. כמה שניסה להסתיר, לא יכולת שלא לראות את הכאב! חשתי בוודאות שלא תהיה לו מנוחה עד שלא אביא אותו לשם."

"לאי." אמר ידידי וחיך חיוך מהורהר.

"כן! עבודת בילוש קדחתנית ערכתי בכדי למצוא את האי הזה. מעט מאוד נתונים היו מלכתחילה, בעיקר מה שהוא סיפר שראה מחלון הבית שלו, והעובדה שמדובר בקו המשווה פחות או יותר, וגם זה שהוא זוכר כמה מילים במלזית..."

"כן."

"... האוקיאנוס הפסיפי, דרומית מזרחית לבורנאו, האי אוטנדו."

"כן."

"אי קטן יחסית. רק החלק המערבי מיושב בדלילות, פחות משמונת אלפים תושבים. ממלזיה. הראיתי לו צילומים משם. הוא אמר – 'אולי, יכול להיות'. ... אפילו הוא לא ידע לומר כמה זמן עבר מאז."

"כן."

"אתה כל הזמן אומר 'כן'. היה לי פעם מרצה נורא ואיום לפילולוגיה שכל
 הזמן אמר 'כן'."
 "אז קנית כרטיסים, לאינדונזיה, לבורנאו, לך ולו, ואז הוא קם והלך."
 "ברח אליך."
 "כן."
 "שוב ה'כן', הזה!"
 "סליחה יקירי, אני באמת מתפעל מהנדיבות שלך. איך אימצת אליך את
 היצור הזה – הזר המושלם."
 "יצור היא מילה לא מעוררת כבוד."
 "כן, אתה צודק. אבל מה הוא היה? איך אפשר לכנות דבר שכזה?! מה
 הוא בעיניך?"
 "מה לכל הרוחות היה הסיפור שלו, אם הוא לא באמת רצה להגיע לאי?!"
 ידידי שתק.
 "למה שמישהו יענה כך את נפשו?"
 "במחילה ממך," אמר הידיד לבסוף, "גם אני ערכתי כמה ברורים. לא
 בלשיים כמו שלך, אבל התבררו לי כמה דברים. למען האמת הם התבררו
 כמעט מעצמם.
 לפני שמת, הוא ביקש ממני להעביר מכתב תודה לאיזה מכר שהכיר לפני
 הרבה שנים."
 "כן, הכרת התודה הכפייתית שלו."
 "מדובר באיזה טיפוס זקן בשם בלומפילד שהיה הבעלים של גן החיות
 הפרטי "עולם היונקים" בבירה. הקוף שלנו, מסתבר, נולד בגן החיות הזה
 ממש, וגדל אצל אותו בלומפילד. אמו היתה אורנגאוטנית זקנה מאוד. פלא
 גדול איך קופה בגיל שכזה יכולה בכלל ללדת. אבל עובדה – היא ילדה,
 את הקוף שלנו. הכל נראה בסדר גמור, לכאורה. אבל לבלומפילד הקשיש
 היה המון ניסיון עם חיות, והחוש שלו אמר שזה לא יגמר בטוב. אז הוא
 שם עליה עין. שם את הקופה הזו במעקב. ומסתבר שהוא לא טעה. אחרי
 הלידה המוזרה, משהו השתבש לה במוח, לקופה הזקנה. בלומפילד עבר
 יום אחד ליד הכלוב שלה, עם רובה ביד. הוא התכוון לגאול מייסוריה נקבת
 זברה שריסקה שתיים מהברכיים שלה, אבל הוא לא הגיע לכלוב של
 הזברות. הוא ראה שמהו לא כשורה אצל האורנגאוטנית הזקנה. הוא ראה
 כיצד הקופה מניחה בעדינות את התינוק השעיר שלה על הארץ, שמה

ברכות חתיכת סלע מתחת לראש הקטן שלו, כמו מעין כרית, ואז הולכת אחורה ומסתכלת עליו דקות ארוכות במבט משונה. והקטנצ'יק מחכה עם הראש שכוּב על הסלע, ומסתכל עליה בחזרה, במבט של גור קטן באמא שלו. אחר כך היא מרימה סלע גדול ועומדת להנחית אותו על ראש הקופון הקטן. מזל שהיה לבלומפילד את הרובה ביד. בלי לחשוב הרבה הוא טען את הרובה וירה לקופה בראש.

אחרי שירה בה נכמרו רחמיו על הקוף הקטן. הוא סיפר לי – שאיך שהרים את היצור השעיר בזרועותיו – מייד הבחין שהוא שונה. הניצוץ שהיה לו בעיניים, כך אמר הזקן. בכל מקרה הטיפוס המוזר הזה, בלומפילד, חי ערירי בדירה שלו בגן החיות, והוא לקח אליו את הקוף הביתה, מעין תחליף לילד משלו. במהירות הבזק, כמעט בבת אחת, הקוף למד לדבר ואפילו לקרוא ולכתוב. בלומפילד לא סיפר את זה לאף אחד. הוא ידע שאם יספר, ייקחו ממנו את הקוף היקר שלו.

אבל אז היתה המלחמה, והחלק הדרומי של עיר הבירה נהרס בהפצצות. גן החיות כמעט נמחה מעל פני האדמה. בלומפילד הזקן חזה את כל זה מראש, והעביר קצת קודם לכן את החיות ברכבת משא לגן החיות במזרח. הוא עצמו, בחר להישאר בבית שלו שבגן החיות, לחכות שם עד עבור זעם, ולקוות לטוב. הקוף הקטן, שקצת גדל בינתיים, החליט להישאר איתו. לא עזרו ההפצרות שהפציר בו לעזוב ברכבת עם שאר החיות, הקוף הצעיר סרב לזוז מהמקום שבו נולד.

וכמו שאמרתי, גן החיות נחרב לגמרי, ובלומפילד נפצע קשה בהפצצות האלה. הוא שכב שנה בבית החולים, אבל שרד את הפציעה הזו. כשיצא בסופו של דבר מבית החולים מהלך על רגליו פחות או יותר, אמנם עם רגל אחת פחות, הוא חיפש במרץ את הקוף שלו. אבל לא היה לו זכר. גם לחיות ששלח ברכבת מזרחה לא היה זכר. עד היום אף אחד לא יודע מה עלה בגורל המשלוח הזה.

לא ברור לי מה עבר על האיש מאז ועד היום, אבל אני מצאתי אותו בבית האבות של העירייה. 'ניצנים ירוקים' קראו לזה. הוא כצפוי לא נראה כל כך טוב. בהתחלה לא הייתי בטוח שהוא מבין מה שאני אומר לו. אבל כשהראיתי לו את המכתב מהקוף הוא התחיל לבכות. האחראים שם, בקשו ממני לעזוב אותו במנוחה. אבל אתה הרי מכיר את הסקרנות שלי. אז חזרתי

לשם שוב למחרת. הוא היה אז רגוע, ואפילו קיבל אותי בשמחה. אז בשקט על כוס קקאו חם הוא סיפר לי את כל הסיפור שסיפרתי לך. הוא מאוד התרגש לשמוע שהקוף שלו עוד חי. ועמד לפרוץ שוב בבכי היסטרי כשסיפרתי ברוב טיפשותי שהקוף נוטה למות. אבל איכשהו הצלחתי להרגיע אותו כשספרתי לו על השנה האחרונה שהקוף בילה בנעימים בחברת ידיד שלי שהוא משכיל ובעל לב רחב במיוחד.” ידידי ציפה ככל הנראה שאודה לו על דבריו, אולם אני לא יכולתי להוציא הגה מפי. מאחר שכך הוא המשיך בסיפורו:

”הוא עוד היה חי כשחזרתי הביתה. סיפרתי לו על הפגישה עם בלומפילד הזקן, והוא חיך וקרץ בעייפות בעיניו. ביקשתי שיספר מה עבר עליו מאז ימי בלומפילד ועד שהגיע לכאן. הוא לא רצה לדבר על זה ורק אמר – ‘קשה היה אז. בבקשה תחסוך ממני את הכאב.’ ועוד הוא אמר בלחש, בשארית הכוח: ‘אין על מה להתגאות בסבל. אני מתבייש בזה שעוררתי בהם כל כך הרבה רגשות שליליים. שנאה איומה. הם חשו גועל כלפיי. כמה מעטים היו נכונים להכיר בזכות הקיום של שכמותי. עלה על כולם ידיך הבלשן. הוא נהג כלפי כשווה ואולי אפילו למעלה מזה...’ מאוד נגע לליבו הכבוד שנתת לו.”

ידידי ואני, מזה שנים רבות אנו ידידים. עוד בהיותנו ילדים תמיד נראינו ביחד, משוטטים בשבתות בפרדסים ובשדות שמעבר לפרברי העיר. היינו פוסעים תמיד יחדיו שקועים בשיחה, מנותקים משאר העולם ומכל הסובב אותנו. למען האמת על פי רוב הייתי אני זה שדיבר והוא האזין. הוא האזין כמו שאיש לא האזין לי מעולם. אלוף העולם בהקשבה, הוא היה. שעות הרציתי לפניו וסיפרתי על ספרים שקראתי ועל מחשבות שעלו בי. בעיקר על אודות הנהגת העולם. כיצד יש לסדר את הדברים בעולם. לעיתים הייתי משחק בפניו כממלא מקום המשגיח הגדול. כבר אז התערערה בי האמונה שיש משגיח לעולם הזה. כל כך הרבה צער ראיתי בחיי, ותהפוכות רעות שאין למצוא בהם קו מנחה או היגיון של ממש. הייתי משחק בפניו כעין נביא שקיבל אות משמים – שלזמן מה ניתן העולם בידי לנהוג בו כרצונו, בכדי לבחון אם יש בידו לסדר עולם טוב יותר. שעשוע רב מצאנו בפתרונות הילדותיים שהמצאתי להנהגת העולם. שנים בילינו יחד כאחים של ממש, עד שנישאנו, כל אחד לבחירת ליבו, והחיים חצצו בינינו, אולם הלב נשאר תמיד קרוב. והקרבה הזו הוכיחה את עצמה באופן נוגע ללב

בימי המלחמה. וכל זאת אני מספר רק בכדי שיוכן שלא צריך הייתי לומר כעת דבר, מאחר שידידי קרא את ליבי כספר פתוח.

"אני יודע שאינך כועס עליו." הוא אמר ברכות, "ושאתה מכיר בכך שלעיתים נחוצים הגעגועים לכשעצמם, ואפילו געגועים למשהו שמעולם לא היה. אבל חשוב לי לדעת שאינך כועס על עצמך, על שדחקת בו. ובכלל, אל לך להצטער יתר על המידה על ידידנו המנוח. אין לי ספק שהתקופה האחרונה שבילה במחיצתנו היתה הטובה בחייו. לפחות הטובה ביותר מאז המלחמה. אני יודע שאצלך הוא הרבה לקרוא. אבל כנראה שבע מהקריאה, או שראיתו כבר אז החלה להיפגם, מאחר שאצלי הוא נצמד למכשיר הטלוויזיה הקטן שבחדר התפירה של אשתי ולא הרפה ממנו. לילות שלמים היה יושב ומביט בסדרות האהובות על אשתי. הוא כבש את ליבה בכל מיני תובנות חכמות לדבריה, שהיה מוצא באופרות הסבון הללו. 'הרי לך! היתה אומרת לי בניצחון, 'גם מהדברים הללו שלי, ניתן ללמוד דבר מה על החיים.' די משעשע היה לראות אותו יושב על סל כביסה הפוך, מכורבל במעיל שיער הגמל שנתת לו, ועיניו טמונות במסך, עד שאפו כמעט נוגע בצג הקטן. כמה ימים לפני מותו, כשכבר היה מוטל על מיטתו, בחדר למעלה – ביקש מאשתי אם תוכל לומר לו מה עלה בגורלה של איזו טיפני מהסדרה 'הבית של טיפני'. חיבה מיוחדת היתה לו כלפי השחקנית הזו. הוא תיאר אותה כ'פהפייה בעלת שיער בגון דבש ועיניים כאגוזי אלסר גדולים'. במילים אלו ממש. בפרק האחרון שזכה לראות, עמדה איזו צרה ליפול על ראשה על אותה טיפני, והוא היה מוטרד מאוד בגללה. אשתי ביקשה ממני להעלות את הטלוויזיה אליו לחדר, אבל בשלב זה הראייה שלו כבר נחלשה מאוד."

נפרדתי בעגמומיות מידידי שעמד איתי עוד שעה ארוכה בפתח בית הקפה ודבר כהנה וכהנה בקול שקט ורך שהתמזג לגמרי עם קול טרטור המאוורר שבקע מהפתח. תוך כדי דבריו טפח שוב ושוב על כתפי עד שסיים לטפוח ולדבר. ואז הלכנו איש איש לביתו.

בבית הטלפון צלצל. היתה זו אישה בעלת קול נרגש וחגיגי. שהציגה את עצמה כבעלת הנכס. היא הודיעה לי בחגיגיות ושמחה עצומה שמצאה קונה. כלומר, מאחר שאני ככל הנראה לא מראה נכונות לרכוש את הנכס בעצמי, היא מכרה את הבית למישהו שכן מוכן לשלם תמורת המגרש. ומסתבר שאפילו יותר מהסכום שהיא הציעה לי בשעתו במחיר הבית כולו,

אלא שאני היססתי כאמור. מאחר שכך חובה עלי לפנות את הבית בתום החודש הנוכחי, כלומר בעוד תשעה ימים. שהרי הבית עומד להריסה. היא מתנצלת על התכיפות אבל... רציתי לומר לה שיש לנו חוזה עד לתום השנה עם אפשרות בלעדית להארכה, ואני בשלב זה די שבע-רצון מהבית. והיא שבה ופצחה במילותיה שגם הם נשמעו כמו טרטור מונוטוני מרדים. חיכיתי בסבלנות עד שיסתיים הטרטור ואז אמרתי שבמחילה – אני עייף, הייתי היום בהלוויה של ידיד קרוב ואין בכוחי לדון עכשיו בדברים שכאלה, אשמח אם תפנה אלי דרך המתווכת דלה שדרכה אני מעביר בכל חודש את דמי השכירות. וניתקתי את השיחה.

אולם כמעט מייד אחר כך הטלפון צלצל שוב. הפעם היתה זו דלה המתווכת שפצחה בנאום אמפאתי מתנצל והזכירה איזה סעיף בחוזה שנמלט מתשומת ליבנו, והבטיחה שיש לה עבורי פתרון אחר, נאה בהרבה וכו'. גם אותה ביקשתי שתמחל לי ותתקשר מחר.

לקחתי שני כדורים כנגד כאב הראש והלכתי לישון.

בחלומי הייתי על האי אוטנדרו, בצל הדקלים הנעים ברוח היס. שם, בצוותא עם עשרה פרודנסים גאים וזקופי קומה, אחזנו ידיים ורקדנו במעגל את ריקוד האינסוף כשאנו חוצים לסירוגין את קו המשווה.